

PRATARMĖ

Dar visai neseniai įvykusius redakcinės kolegijos sudėties pokyčius pasivijo nauji. Vis labiau intensyvėjant gyvenimo ritmui dažnos permainos neišvengiamos ir naudingos leidiniui naujos iniciatyvos prasme. Svarbiausia – išlaikyti balansą tarp akademiškumo tradicijos ir leidinio strategijos bei struktūros lankstumo. Panoraminėje „Lietuvos archeologijos“ kelio apžvalgoje (*Šimėnas V. Įvadas. Lietuvos archeologija. Vilnius, 2007, 7–8*) nubrėžtas perspektyvines gaires būtina sekti, tobulinti ir plėsti. Globalizacijos sąlygomis keliami reikalavimai mokslo darbams jau pradėti įgyvendinti užsibrėžus tikslą būti prieinamiems ir suprantamiems tarptautinei mokslo visuomenei. Tačiau leidinio paskirtis yra ne tik pristatyti naujausius mokslinių tyrimų laimėjimus. Publikacijų rubrika laukia glaustų paskelbimų, kuriuose būtų aprašomi išskirtinesni atradimai, ar tai būtų muziejaus lentynose užmirštas radinys, ar nauji archeologiniai kasinėjimai, išblankstantys gausiame informacijos sraute. Ligšiol savo vietos „Lietuvos archeologijos“ puslapiuose dar nerado mokslinė kronika, kurios dėka skleistina informacija apie ginamas disertacijas, naujai pasirodžiusius leidinius, Lietuvoje ir kituose kraštuose surengtas konferencijas, seminarus. Būtina išnaudoti leidinio teikiamą galimybę komunikuoti: diskutuoti, išsakyti skirtingas nuomones vienu ar kitu klausimu ir kartu prisidėti prie archeologijos mokslo žengimo pirmyn.

Šiame – 33-iajame tome vienas dažniausiai minimų objektų yra Vilniaus žemutinė pilis. Jos neišsemiami ir vis dar pasipildantys lobynai teikia peno įvairios problematikos studijoms, kurių trys ir pristatomos.

Vaikų žaislai ir žaidimai – lietuviškojoje ar-

cheologinėje literatūroje kol kas visiškai netyrinėta sritis, kurios ėmėsi P. Blaževičius. Susisteminęs duomenis apie visus dirbinius, kurių dauguma rasti Vilniaus žemutinės pilies kultūrinuose sluoksniuose, autorius pateikia Lietuvos archeologinių radinių – žaislų – klasifikacijos schemą ir chronologiją. Lyginant Lietuvoje rastą medžiagą su Europos šalių archeologiniais duomenimis ir papildant žinias vaizduojamojo meno bei rašytinių šaltinių duomenimis, straipsnyje siekiama atkurti vaikų pramogas Lietuvoje XIII–XVII a.

G. Rackevičiaus straipsnis skaitytoją gražina į 1394 m., kai kryžiuočiai puolė Vilniaus pilis. Puolimo metu dalyvavo šauliai iš Genewelio, kuriuos vieni tyrėjai mano atvykus iš Genujos, kiti – iš Ženevos. Šiai dilemai spręsti G. Rackevičius pasitelkia retą Lietuvos archeologijoje radinių grupę – Žemutinės pilies teritorijoje rastus 10 tipo arba leto strėlių antgalius. Įvertinęs jų radimo aplinkybes, archeologinės medžiagos analogijas bei istorinį kontekstą autorius prieina prie išvados, kad jos priklausė šauliams iš Genujos ir buvo pamestos 1394 m. antpuolio metu.

Vienas straipsnis šiame leidinyje skirtas kai kuriems ūkinės veiklos aspektams aptarti. G. Piličiauskienės darbo šaltinis – Žemutinės pilies teritorijos PV dalyje rastų galvijų kaulai. Jais remdamasi autorė įvertina galvijų bandos struktūros (lyties, dydžio bei amžiaus prasme) pokyčius XIV–XVII a. Galvijų kaulų analizė parodė, kad XIV–XV a. ir XVI–XVII a. pirmosios pusės galvijų dydis išliko nepakitęs, tačiau amžiaus struktūra ir lytinė sudėtis skyrėsi. Gauti rodikliai įvertinami platesniame – Baltijos regiono kontekste ir palyginami su situacija kaimiškosiuose vietovėse.

Tarpukariu ir pokario metais iš Žagarės II (Žvelgaičio) piliakalnio sukauptą XII–XVII a. medžiagą (dalį jos priskirdamas iki šiol tiksliai ne-lokalizuotam kapinynui) savo straipsnyje nagrinėja E. Vasiliauskas. Aptardamas radinių analizės rezultatus autorius ypatingą dėmesį skiria Žagarės II (Žvelgaičio) piliakalnio politinės svarbos Vakarų Žiemgaloje XII–XIII a. įvertinimui ir seniai diskutuojamo šio piliakalnio bei lietuvių kuni-gaikščio Žvelgaičio ryšio galimybei archeologinių duomenų fone aptarti.

Dar dviejuose šio tomo straipsniuose nagri-nėjama kiek ankstesnė medžiaga iš Rytų Lietu-vos pilkapių kultūros teritorijos. R. Vengalis tęsia 32-ajame „Lietuvos archeologijos“ tome pra-dėtus geležies amžiaus keramikos tyrinėjimus, ap-taria VIII–XII a. keramiką iš Rytų Lietuvos pilkapių ir gyvenviečių bei piliakalnių. Daugiaus-ia dėmesio skiriama keramikos tipologijai ir chro-nologijai, taip pat gamybos technologijai, apžiestos ir žiestos keramikos pasirodymo klausimui. Straipsnyje grindžiamos mintys apie tuo metu eg-zistavusias keramikos rūšis ir tipus. Autoriaus

nuomone, laidojimo paminkluose aptinkama ke-ramika yra analogiška randamai Rytų Lietuvos piliakalnių ir gyvenviečių kultūrinuose sluoks-niuose.

L. Kurilos ir V. Kliugaitės studijoje, skirtoje Peršaukščio–Kasčiukų pilkapyno medžiagai aptar-ti, išsamiai aprašomi šio Rytų Lietuvos pilkapių kultūros paminklo tyrinėjimų rezultatai: laidose-na, radiniai, išskiriamos chronologinės grupės. Straipsnyje pateikiama įdomių interpretacijų, tarp jų ir įžvalgų apie pilkapių išsidėstymo erdvinį ryšį.

Leidinio struktūra pajavairinta terminijos sky-reliu, kuriame I. Vaškevičiūtė aptaria su geležies amžiaus galvos danga ir jos puošyba susijusius terminus, drauge su bendraautoriumi J. A. Ba-kanausku pateikia angliškus terminų atitikmenis. Ateityje būtina tęsti tokio pobūdžio darbus, ku-riuos galėtų vainikuoti išsamaus archeologijos žo-dyno gimimas.

Pabaigoje norėtusi atkreipti būsimų autorių dėmesį į nuolat kintančius reikalavimus. Plačiau apie tai – leidinio pabaigoje skyrelyje „Aurių dė-mesiui“.

Andra SIMNIŠKYTĖ